

DAVETLİ DERLEME

Tıp Eğitimi Sistemleri, Yöntemleri ve Tıp Fakültelerinin Sorumlulukları^[*]

Education Systems and Teaching Methods in Medical Education and Responsibility of Medical Schools

Emine DEMİREL-YILMAZ

Bugün dünyada tıp eğitimi, farklı eğitim sistemleri ve farklı öğretim yöntemleri kullanılarak yapılmaktadır. Sistemlerin ya da yöntemlerin birbirine üstünlüğü sürekli tartışılan bir konudur. Mezunların sınav başarıları, mesleği uygulama yetileri ve yaşam boyu kendini geliştirme becerileri karşılaştırıldığında farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim programı; eğitimin değerlendirilmesi; tıbbi öğretim üyeleri; tıp fakültesi; öğretim.

Medical education in the world is given through different education systems and teaching methods. The merits and demerits of these different systems or methods are continuously debated. These differences may account for differences in students' success rates, medical performance, and life-long learning attitudes

Curriculum; educational measurement; faculty, medical; schools, medical; teaching.

Dünyada uygulanan tıp eğitimi sistemleri başlıca üç tiptir:

1. Klasik tıp eğitimi sistemi.
2. Entegre tıp eğitimi sistemi.
3. Probleme dayalı tıp eğitimi sistemi.

Günümüz Türkiye'sinde sayısı her gün artan tıp fakülteleri, çoğunlukla entegre tıp eğitimi sistemini, bir bölümü ise klasik tıp eğitimi sistemini uygulamaktadır. Bazı tıp fakültelerinde (Dokuz Eylül Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakülteleri) probleme dayalı tıp eğitimi sis-

temi uygulanmaya başlanmıştır. Aslında bu üç sistem, tıp eğitiminin tarihsel gelişimi içinde, gereksinimler doğrultusunda, eğitim biliminin ve rilerinin yardımıyla, ortaya çıkmış sistemlerdir.

On dokuzuncu yüzyıl ve öncesinde tıp eğitimi, bir hekim yanında onun yaptıklarını gözleyerek, onun özel kütüphanesinden yararlanarak ve hastalarını muayene ederek alınır. Bu uzun süreç içinde hekim adayı bilgi ve becerisini artırmak için birlikte çalıştığı hekimden öğrendiği kadar yararlanmaya çalışırdı. Tıp eğitimi "usta-çırak" ilişkisi şeklindeydi.

*Bu makale yazarın Cumhuriyet Bilim Teknik'te yayınlanan yazısından değiştirilerek alınmıştır (1998. s. 613-17).

İletişim adresi: Dr. Emine Demirel Yılmaz. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Farmakoloji ve Klinik Farmakoloji Anabilim Dalı, 06100 Sıhhiye, Ankara. Tel: 0312 - 310 30 10 / 266 Faks: 0312 - 310 62 68 e-posta: dyilmaz@dialup.ankara.edu.tr

©Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. Ekin Tıbbi Yayıncılık tarafından basılmıştır. Her hakkı saklıdır.

©Medical Journal of Trakya University. Published by Ekin Medical Publishing. All rights reserved.

Yirminci yüzyıl başlarında hekim gereksiniminin, dolayısıyla öğrenci sayısının artmasıyla, kalabalık öğrenci topluluğuna ders anlatma ve pratik beceriler gösterme şeklinde bir eğitime başlandı. Bu sistem "klasik tıp eğitimi sistemi" olarak anılmaktadır ve sistem içinde derslerin düzenlenmesi anabilim dalı düzeyindedir. Ancak bu sistemde konular birbiriyle bağlantılı değildir. Öğrenci bir dersde kalbin anatomisini işlerken, bir sonraki dersde böbrek fizyolojisini, bir sonrakinde karaciğer histolojisini işleyebilmektedir. Konular ancak sene sonunda hepsi tamamlandıktan sonra öğrenci tarafından bütünlleştirilebilmekte ya da öyle olacağı umulmaktadır.

Daha sonra 1950'lerde klasik sistemin bu sarkıncalı yönünü giderecek bir eğitim sistemi tasarlanmıştır. "Entegre tıp eğitim sistemi" denilen bu sistemde, vücuttaki organ sistemlerinin bilgileri topluca verilmektedir. Örneğin kalp konusu işlenirken aynı dönemde hem anatomisi, hem fizyolojisi, hem de histolojisi birlikte verilir, yani derslerin organizasyonu komite bazındadır. Ancak entegre sistemde konular birlikte verilip, sınav topluca yapıldığı için, örneğin; öğrenci kalbin fizyolojisini iyi çalışır ve öğrenir de, anatomisini canı istemiyor diye "baraj altı" denilen bir yöntemle dayanarak bırakırsa konuyu bilmeden okulunu bitirebilir.

1970'den itibaren tıptaki gelişmeler sonucu bilginin çok artması nedeniyle öğrenciye her şeyin öğretilmeyeceği fikri tartışılmaya başlamıştır. Ayrıca öğretilmeye çalışılan birçok şeyin öğrenci tarafından öğrenilemediği ya da çok çabuk unutulduğu fark edilmiştir. Bu durumda "probleme dayalı tıp eğitimi" sistemi önerilmiştir. Bu sistemde öğrenci daha ilk yıldan başlayarak bir klinik problemin çözümünden yola çıkarak durumla ilgili tüm temel bilgileri öğrenmektedir. Bu sistemde öğrenciye hastalıkları bir senaryoyla tanımlayan ve çözüm yollarını gösteren "modüller" söz konusudur. Fakat bu sistem ancak küçük öğrenci guruplarına uygulanabilir ve eğitici grubunun da çok iyi eğitilmiş olması gerekir.

Uygulanan tıp eğitimi sistemlerinde iki tür eğitim yöntemi kullanılmaktadır.

1. *Pasif eğitim yöntemi:* Bu yöntemde öğrenci dinleyici ve gözlemcidir. Bilgi edinmesine kendi katkısı olmaz. Öğrenilen bilgilerin çoğu kalıcı değildir.

2. *Aktif eğitim yöntemi:* Bu yöntemde ise öğrenci kendi kendine öğrenir, yapıcı ve uygulayıcıdır. Öğrendiği bilgiler kalıcıdır ve birbiriyle bağlantılandırılmıştır. Eğiticinin katkısı öğrenmeyi öğretmek ve yol göstermektir. Tıp eğitimi sistemleri, bu iki eğitim yöntemini de ancak değişik oranlarda kullanmaktadır. Probleme dayalı tıp eğitimi sisteminde aktif eğitim yöntemi, klasik ve entegre tıp eğitimi sistemlerinde ise pasif eğitim yöntemi ağırlıklıdır. Aktif eğitim yöntemi probleme dayalı tıp eğitimi sistemine özgü değildir. Klasik ve entegre sistemde de yer almaktadır ve giderek daha çok uygulanmaktadır.

Tıp eğitimi sistemlerinin birbirlerine göre üstünlükleri ya da eksiklikleri, yoğun olarak tartışılan bir konudur. Bu durumun aydınlatılması için, aynı tıp fakültesinde bir grup öğrenciye klasik, bir grup öğrenciye entegre ve bir grup öğrenciye de probleme dayalı eğitim sistemi uygulanarak başarıları karşılaştırılmıştır. Entegre sistem klasik sisteme göre, probleme dayalı sistem de entegre sisteme göre biraz daha başarılı bulunmuştur. Ancak vurgulanması gereken nokta "biraz"dır. Çünkü aynı tıp eğitimi sistemini uygulayan tıp fakülteleri arasındaki başarı farkı çok daha fazladır. Bu nedenle uygulanan sistemin ne olduğundan çok, nasıl uygulandığının asıl başarıyı etkileyen faktör olduğu kabul edilmektedir. Eğitime söz'de değil öz'de önem veren tıp fakültelerinde, uygulanan sistemden bağımsız olarak, eğitimin kalitesi iyidir ve bu iyilik düzeyi daha iyiye götürülmek üzere, sürekli kontrol edilmekte ve düzenlenmektedir.

Tıp fakültelerinin sadece eğitim sorumluluğu yoktur. Araştırma, genel verici olarak eğitim ve hizmet yükümlülüklerine katkıda bulunurken; eğitim, araştırma ve hizmet yükümlülüklerinden yararlanan genel alıcıdır. Ancak ülkemizdeki tıp fakültelerinde bu üç sorumluluk yeterince dengeli ele alınmamaktadır. Hizmet, yani hasta teşhis ve tedavisi birinci öncelik olarak ön plandadır. Araştırma akademik yükseltmeler için zorunlu bir devinim, eğitim ise sıkıntı

verici ek görev olarak algılanmaktadır. Bu bağlamda bazı tıp fakültelerinin aldığı ISO 9001 kalite belgesinin hangi göreve verildiğinin cevabı da açıktır. Ülkemiz koşullarında, hangi tıp eğitimi sisteminin daha başarılı olduğu (bu başarıdan ne anladığımız da tartışma konusudur, iyi pratisyen hekim mi? TUS'da başarılı hekim mi?) ve bu başarıyı sağlayacak eğitim kalitesinin nasıl sağlanacağı tartışılmaktadır.

Çözüm olarak -tıp fakültelerinin uyguladıkları sistem ne olursa olsun- araştırma, eğitim, hizmet sorumlulukları için amaçlarını ve bu amaca ulaşacak hedeflerini belirleyip, uygulamaları önerilebilir. Eğitim özelinde "tıp eğitimi bilim dalı" eğitim kalitesini artırmak için özelleşecek ve bilgi üretecek bir birim olarak tıp fakülteleri yapısı içinde düşünülmelidir. Ancak fakülte yönetiminin sürekli olarak, eğitim kalitesini kontrol etmesi ve düzelmesini sağlaması başarıyı getirecektir. Bu, yapılması oldukça zor bir iştir ve özellikle ülkemiz koşullarında cesaret ve kararlılık ister. Uygur ülkelerde tüm tıp fakülte-

lerinin, her üç görevinin de kalitesini değerlendiren ve bildirimde bulunan bir üst kurulla bu sorun çözülmüştür. YÖK'ün 1997 yılında bununla ilgili bir pilot çalışması olmuştur. Bu tür çalışmaların ulusal ve üniversite bazında sürdürülmesi dileğiyle.

KAYNAKLAR

1. Sencer E. Tıp eğitiminde klasik sistem. 1. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi Özet Kitabı. Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi Basımevi; 1998. s. 43-4.
2. Öztekin Z. Tıp eğitiminde entegre sistem. 1. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi Özet Kitabı. Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi Basımevi; 1998. s. 45-49.
3. Amato Okuyan Z. Probleme dayalı eğitim sistemi. 1. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi Özet Kitabı. Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi Basımevi; 1998. s. 50-51.
4. Eroğlu L. Tıp eğitiminde aktifleşme. Cumhuriyet Bilim Teknik; 1998;607:15.
5. Richards BF, Carriaga LD. A comparison between students in problem-based and traditional curricula at the same medical school: preparing for the NBME Part I. Med Educ 1993;27:130-6.
6. E. Demirel. Bilim, eğitim, hizmet mi? Ticaret mi? Cumhuriyet Bilim Teknik 1994;393:10.